

KOVÁCS KATALIN

A bohóckirály

A festő a szelídgesztenyefákkal szegélyezett sétányon bandukol, botjával odébb görgeti az útjába kerülő gesztenyéket. Amikor egy különösen szép példány kerül a lába elé, felveszi, a nap felé tartja, elmerül a lombokon átszűrődő fények játékában és elmosolyodik.

A bohóckirály összehúzott szemmel meredt maga elé. Nem volt szomorú, sem vidám, inkább közönyös és fásult. Egykedvűen nézte az artistalány, az eröművész és a csörgőspikás bohóc produkcióit és az sem hozta lázba, hogy a szekrényből – ahová egy kisgyermek és egy fehér nyúl tánclepésben, zeneszóra sétált be – pár perccel később egy hajlongó csontváz lépett elő. Ezúttal cserben hagyta az a szerencsés képessége, amelynek köszönhetően minden egyes alkalommal olyan lelkesedéssel élte át társai jól begyakorolt mutatványait, mintha akkor látta volna őket életében először. Szerette a cirkuszi trombitákat és harsonákat, a közönség lelkes tapsát és éljenzését, de most bántotta fülét a hangzavar. A telihold miatt napok óta rosszul aludt, az éjszakák nagy részét átvirrasztotta, s rémálmok gyötörték, ha nagy nehezen mégis elszenderedett. Legszívesebben odakiáltotta volna a rendezőnek, hogy azonnal gördüljön le a függöny, mindenki hagyja el a cirkuszi sátrat és legyen végre csend. Mégis türtőztette magát: tudta, hogy ha megtenné, azzal társulata hírnevét és bevételét kockáztatná – inkább kardjára támaszkodott és piros palástjába burkolódzva hallgatott.

Behunyta szemét. Dinnyeárus asszonyokat látott maga előtt, tarka ruhás, mosolygós, csuparánc anyókat és jókedvű fiatalasszonyokat. Reggel perceken át figyelte a furcsa menetet, amely a cirkusz felé vezető dűlőúton libasorban, vidáman haladt a piac felé. Eljátszott a gondolattal, milyen jól mutatnának a színpadon. Elkomorult az arca, amikor tudatosult benne, hogy valószínűleg azért szemléli közönyös távolságtartással a cirkuszi előadást, mert az évek során megunta: ideje volna, hogy végre felfrissítse a régi repertoárt, s talán annak is, hogy felhagyjon a bohóckirálysággal.

Gülákba halmazva állnak a dinnyék a kamrában. A vásárra készülő asszonyok egyesével pakolják fel őket a szekerekre és gondosan eligazgatják a rakományt. Arcuk olyan kerek, mint a dinnyék, amelyeket árulnak. A dinnyeárcú asszonyok lassan, imbolygó léptekkel hagyják el a fészert, a szekér mögött görögnek a poros földúton. A piactér felé tartanak. Elhaladnak az esővárók előtt, akik tátott szájjal, arcukat az ég felé emelve, kántáló hangon énekelnek. Hangjuk vetési varjak kórusához hasonlít.

Az utolsó kanyarnál a dinnye-asszonyok útját állja egymogorva tekintetű csendőr és felesége, nehéz eldönteni, melyikük a rémisztőbb alak. A szikár csendőr szemöldöke magasba szökik, rosszalóan szemléli a feléje gördülő vidám dinnyéket. Feltartja botját és pincemély hangon harsogja: őrizetlen dinnyéknek tilos a behajtás a piacra. Éjfekete felesége egyetértően bólogat. A dinnyék megriadnak a rájuk rivalló hangtól, szanaszét gurulnak, és a csendőr legnagyobb meglepetésére gömbölyű asszonyokká változnak, akik mind egyszerre kezdenek el beszélni. A csendőr megvakarja fejét, tanácstalanul széttárja karját, megadja a jelet a továbbhaladásra. Felesége méltatlankodva kérdezi: a kísérők megvannak, de hová tűnt a rakomány? A dinnye-asszonyok ügyet sem vetnek rájuk, kacagva maguk mögött hagyják a csendőrt és feleségét és diadalmasan bevonulnak a piactérre.

A bohóckirály fellélegzett: véget ért az előadás. Kísérete köddé vált: az artistalány egy különösen bonyolult mutatvány során a levegőben maradt és a varjakkal együtt elrepült, az eröművész felkapta a bohócot és az artista után hajította, ő maga pedig belekapaszkodott az oroszlán sörényébe és széleseben elnyargalt.

Eleredt az eső, az oroszlán üvöltésénél is félelmetesebben dörgött az ég. A riadt szemű dinnye-asszonyok köpönyegük rejtekébe tereltek a piacon kószáló, szénaboglya-hajú gyermekeiket. Az esővárók elcsendesedtek. Beállt a sötétség. A bohóckirály arcán elmosódott a festék, lecsöpögött a földre, és előtűntek valódi vonásai. Levetette maskaráját, az előtte tátongó szakadékba hajította. Piros palástjával együtt királyságát is elnyelte a föld. Kopott ruhás festővé változott, aki tekintetét a teliholdra szegezte, megdelejezte az óriási égitest.

A festő egyedül ült a domboldali házikó előtt, amelyet oldalról világított meg a hold – a ház furcsa, háromszög alakú árnyékot vetett –, mellette a hegyes fülű, szürke számár olyan rezzenéstelenül strázsált, mintha kísértet volna: a völgybeli falvakban alvó emberek álmát vigyázta. A festő vásznán óriási, sárga égitest jelent meg: a hold, s körülötte a barnán ásitó éjszaka. A művész felállt, a számár nyakára tette kezét és felsóhajtott, majd – mint akit hirtelen megszállt az ihlet – lendületes ecsetvonásokkal dolgozni kezdett: tarkára színezte a képen a holdat. Az igazi hold sápadt fénnel pislákkolt az égen és hatalmas, tigriscsikos dinnyének látszott a sűrű éjszakában.

Látomás, éjféltájban

Az alacsony, rozsdabarna kőépület szerényen húzódott meg a komor bérházak és a fényűző paloták árnyékában. Piros cserepes, csúcsos tornyával megtörte a körút tekintélyt parancsoló épületeinek büszke sorát, mintha egy szeszélyes építész merő véletlenségből álmodta volna közéjük. A rozsdabarna házat zárkózott emberek lakták: ha tehették, kerültek az érintkezést az utcabeliekkel, és a szomszédok híresztelése szerint éjjelente különös praktikákat űztek. Nappal hallgatott a ház, de amint leszállt az éj, életre kelt: a sejtelmesen meglibbenő függönyök mögül suttogás és énekszó hallatszott ki, néha elfojtott akkordok is felcsendültek. Aki figyelmesen hallgatta az éji zenét, észrevette, hogy – kisebb variációkkal – mindig ugyanaz a néhány akkord ismétlődött, s egy bizonyos ütemnél elakadt a dal.

A sárga ruhás nő a zongora előtt ült. Hátát enyhén meggömböltette, mint a macska, ha nyújtózkodik, fúrge ujjai alig érintették a billentyűket. Liszt La Campanelláját játszotta. A Liszt-etűd nyomán improvizálni próbált, fantáziadarabot rögtönzött, amelybe minden fájdalmát belesűritette. Tekintete a szemközti falra függesztett arcképet fürkészte. A festmény középkorú hölgy képmezeje volt, akit egy múlt századi, névtelen festő meglehetősen elnagyolt vonásokkal ábrázolt.

Hirtelen elhallgattak a zongorafutamok. A nő ruhája ujjával meglegyezte magát, olyan mozdulatot tett, mintha olthatatlan légszomj gyötörné, majd felállt, s hatalmasra tárta a súlyos ablaktáblákat. A nyáréji forróság betódult a fülledt testek kigőzölgéseitől párás zeneszobába és a hőséggel együtt a csillagos ég is beáramlott a kis helyiségbe. Apró fényfoltok villództak a hangszer billentyűin, úgy tűnt, hogy hangokká váltak a csillagok, s mintha egy láthatatlan kéz játszana a zongorán, magától csendült fel egy sohanemvolt dallam.

A szélesre tárt ablakon át beszökő fuvallat felborította a zongora tetejére helyezett karcsú vázát. Akár a riadt madarak, szanaszét rebbentek a virágszirmok. A sárga ruhás nő csendesen elábrándozva figyelte, amint a víz annyira eláztatja a kottát, hogy szinte olvashatatlanná válnak a hangjegyek. Csak akkor nyúlt zsebkendőért, amikor már a billentyűk közé is becsorgott a víz. Lassú, kimért mozdulattal húzta végig a kendőt a zongora fedelén, letörölte róla a csillagokat és a nyári éjszakát. A vázát a sarokba állította, a virágszirmokat összesöpörte, s gondos háziasszony módjára eligazgatta a függönyöket.

A rozsdabarna kőépület komoran, szinte fenyegetően állt az éjszakában, körvonalaival beleolvadt a körút palotái közé. Odakint csak egy kóbor macska neszelt, s bent hallgatott a zongora. Sötétség borult a zeneszobára, függönyét nem libbentette meg a szél. A sárga ruhás nő elmosódó kontúrjaival látomásnak tűnt. Visszasétált a zongorához. Folytatni szerette volna a Liszt-darabot, ám amikor ujjait a billentyűkre helyezte, elnémult a hangszer és soha többé nem szólalt meg.

